

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Bod Péter.

Belmunkatársak: DR. BARTÓK ISTVÁN, BOROS GYÖRGY, DR. CSERNÁTONI GYULA, CZIRJÁK ALBERT,
DR. FERENCZI ZOLTÁN, RIEGER IMRE ÉS SÁNDOR JÓZSEF.

Megjelen — július és augusztus havát kivéve — havonként kétszer,
legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt., félévre 1 frt 50 kr.
Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illető közlemények a szerkesztőhöz (Belső-Szén-utca 3. sz.), az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — NAGY KÁLMÁN közs. isk. igazgató-, egyleti pénztárnok czimén — a kiadó hivatalba (Feleki út 1. sz. a.) küldendők.

Az iskolaépület egészségügyi szempontból.

Dr. Rózsahegy Aladár

kolozsvári egyet. tanártól.*)

(Második előadás.)

Az iskolaegészségtanról e t. tanítóttestület előtt tartott első előadásomon ¹⁾ elsoroltam az iskolabetegségeket és kifejtettem, hogy ezek közül igen sokat és súlyosakat egyenesen az iskola okozhat, minél fogva feladatunk a közoktatást czélszerű anyagi felszereléssel, egészséges épületekkel és az egészséget nem károsító taneszközökkel látni el, valamint a tanrendszert is az egészség igényeinek szemmel tartásával állapítani meg. Az iskolaegészségtannak eme még hátralevő nagy anyagából az ugyanott nyújtottam felosztás szerint ²⁾ ma az iskola épületet választottam fejtegetéseim tárgyául.

Az iskolaépületek iránt támasztható követelmények igen sokfélék. Azon kívül, hogy az általános építési rendszertnek igényeit biztossági és tűzrendszeti tekintetben ki kell elégíteniök, rendeltetésüknél fogva a paedagogiai czéloknek is legjobban kell, hogy — már szerkezetüknél s beosztásuknál fogva is — megfeleljenek; így megkívánjuk, hogy az épület díszes külsejű legyen, hogy az együtt tanítandókat egy helyiségben egyesíthesse, s hogy a tanhelyiségekben a látás és hallás, melyektől a tanulás függ, könnyű legyen.

Ezekhez járulnak most még az egészségügyi követelményei is. Az iskolaépület, mint mondtam, a tanulónak második lakása. Itt nemcsak legalább is ugyanoly jó lakás-egészségtani föltételekkel kell találkoznia, mint otthon, hanem az iskolának tökéletesnek kell lennie úgy az egészség fentartása érdekében, de főleg azért is, hogy maga is tan- és nevelési eszközül szolgálhasson egészségügyi szempontból, hogy a tanulónak ne csak

szépészeti izlését fejlessze, hanem éreztesse és megkedveltesse vele az egészséges helyiségben tartózkodás kellemét, s arra ösztönözze, hogy majdan otthonában is törekedjék ezeket megszerezni.

Mind eme követelményeket össze kell már most egyeztetnünk, és a mint számos meglevő iskolaépület bizonyítja, azok tényleg össze is egyeztethetők. Igaz, hogy ez csak akkor fog sikerülni tökéletesen, ha a ház külön az iskola czéljaira épül, míg más rendeltetéssel épült házaknak iskolakül értékesítésénél, vagy iskolának ugyan, de czélszerűtlenül emelt épületek átalakításánál épen az egészségügyi követelmények megvalósítása a legnehezebben lesz eszközölhető. Azért mindenütt, hol alkalom van új iskolaházat építeni, kettős figyelemmel kell már elejétől fogva megvalósítani a követelményeket; a meglevő iskolaházak nagy száma s azoknak igen sokszor rossz szerkezete mellet a haladás nem lesz nagyon gyors, de erre egy alkalmat sem szabad elmulasztanunk.

A legkirívóbb ártalmak, melyek egy iskolaházban a tanulók egészségét veszélyeztetik: az egészségtelen talaj és víz, a hiányos vagy czélszerűtlen világítás, a légromlás és a tisztatlanság; kérdés most, hogy milyen legyen az iskolaépület, hogy ezek s egyéb egészségi ártalmak elkerültesse?

Az iskolaépület helye a tankörnek lehetőleg középpontján választandó ki. A telek akkora legyen, hogy azon az iskolaház minden oldalról szabadon állhasson, és még annyi maradjon szabad udvarnak, hogy minden tanulóra 3 m² tér jusson. A ház úgy legyen állítható, hogy az osztálytermek ablakai ott, hol csak délelőtti tanítás foly, Ny. vagy D.-Ny. felé, s a hol délutáni tanítás is foly, D. vagy D.-Ny. felé tekintsenek. Legyen a teleknek egészséges, azaz: lehetőleg magas fekvésű, tömött, száraz és tiszta talaja, továbbá jó ivóvize. Környezetében ne csak zajt okozó üzletek ne legyenek (ipartörvény 34. §), de olyasmik se legyenek, a mi a világot elveszi, vagy a mi hulladékok által levegőromlást okozhat (szemét, gyárak, mocsarak stb.) és esetleg a szellőztetés czéljából való ablaknyitást akadályozza.

Az iskolaház építőanyagát már az alapfalaknál úgy kell megválasztani, hogy ezek szárazak legyenek; ez alapfalakat vízmentesen kell építeni. E végből a falat a föld felé vízmentes réteggel vonhatni be, vagy

*) Előadatott a kolozsmegyey tanítóttestület központi körének 1887. február 26-án tartott ülésén.

¹⁾ Az iskola feladata az egészségügy terén és az iskolabetegségek. — *Család és Iskola*. 1886. évi 17-ik száma és különnyomat. ²⁾ Különnyomat, 10. lap.

egy második fal által elkülönítő árkot létesíthetni fal és föld közé. Lehet a nedvesség fölemelkedése ellen vízmentes réteget építeni be az alapfalba. Nem elég a falnak nedves vakolatát levetni és vízállóval helyettesíteni, minthogy a nedvességet ez nem szünteti meg, a fal hideg marad, és felsőbb részein a víz mégis kipárolg a szobába. Hol nedves a talaj, azt is ki kell szárítani alagsővezés, fák ültetése által. Fontos a talajlevegőnek a földszinti helyiségektől távol tartása, s e végből a házat pinczével kell ellátni, s ha ilyenre szükség nincs, léghatlan beton- vagy asfalt-réteget kell a padló alá lerakni.

A falnak föld feletti része lehetőleg likacsos legyen, hogy a levegő átjárhasson rajta a természetes szellőzés eszközlése végett; legjobb a mézvakolatba rakott jól kiégetett téglá, s azt kívül-belül ismét csak mézvakolattal szabad ellátni, minthogy gyps, czément, olajfesték a levegő számára átjárhatatlanná teszik a falat.

Az épület bosztásánál minden czélra külön helyiséget kell már előre kijelölni, s ezeket czélszerűen kell csoportosítani. Nagyobb iskolaépületeknél elkerülhetetlen lesz, több emeletben egymás fölött sorakoztatni a helyiségeket, de természetesen minél kevesebb legyen az emelet. Lássuk a szükséges helyiségeket egyenkint.

Az iskola tulajdonképeni czélját az osztályteremben teljesíti; legfőbb figyelmünket tehát ennek czélszerű elhelyezésére és szerkezetére kell fordítanunk. És itt elsőnek az a kérdés lép elénk, hogy mekkorának szabad a teremnek lennie? Költség szempontjából természetesen mentől nagyobb osztályokra törekszünk, hogy minél több tanulót lehessen elhelyezni bennük; másfelől azonban bizonyos nagyságon túl nehéz lesz a látás és hallás. A tapasztalat szerint legfeljebb 10 m. hosszúnak és 7 m. mélynek szabad a teremnek lennie. Magasságát lehetőleg nagynak vesszük, hogy elég nagy ablakokat lehessen készíteni; átlag 4 m. elég lesz; 4-5 m.-nél magasabb szobának már rossz lesz az akusztikája. Az ilyen legnagyobb normál-teremnek tehát 70 m² az alapterülete és 315 m³ a légüre. Szabály szerint a hosszabb alapterület tegye a terem külső falát, a rövidebb pedig a mélységét; az ilyen termet hosszú osztálynak nevezzük. Az ellenkező eset a mély osztály, melyet azonban már nehéz a 10 m. mélységre a 7 m. szabad falon át ablakkal világítani; ez tehát nem ajánlható.

A falakról már fentebb mondtam, hogy azokat nem szabad átjárhatlan vakolattal, festéssel vonni be. Áll ez különösen a szabadba s folyosókra tekintő falakra nézve; a két termet egymástól elválasztó falak ellenben légmentesen vakolhatók, mert itt a levegő kicserélődése nem kívánatos. A fehér festés káprázató fényét czélszerű egy kis szürkés vagy kékés színnel mérsékelni; zöld színek nem ajánlhatók, mert azok közt mérgesek vannak. A szobátető fehérre meszelhető, hogy fölülről bőségesebben verődjék vissza a világosság.

Fontos a termet jó padlóval látni el. Földszinti helyiségben ez egy méterre fekdjék az utca vagy udvar szintája fölött. A padlóba töltelékül csak tiszta, száraz földanyagot szabad használni, épületek omladékát, televényt nem. A padozat lehetőleg kemény fa legyen és deszkái jól összeillesztendők, s a padló esetleg festék vagy paraffin-mázzal látandó el, hogy a töltelékéből por fel ne szálljon, és a padló könnyen tisztán

tartható legyen. A szoba menyezetét, ha a ház több emeletes, léghatlan vakolattal láthatui el, különben az alsó helyiség romlott levegője a menyezetten, padlón át a felső helyiségbe emelkedik. A menyezet sík legyen, és legjobb a gerendamenyezet; közönséges bolthajtásos helyiségek sötétek, és vasgerendákra rakott bolthajtások zavarják a szemet, tűz esetén pedig könnyebben törnek át.

Az osztályterem czélszerű világítása a kiválólag köti le figyelmünket, minthogy a rossz világítás az iskolaokozta rövidlátásnak egyik főoka. A világítás természetes vagy mesterséges.

A természetes világosságot a napnak diffus fénye szolgáltatja, s azt üvegablakokon át bocsátjuk az osztályba. Irányára nézve legczélszerűbb volna a tetővilágítás, minőt különösen az angol fűrésztetőn át lehet olcsón berendezni; ez azonban csak földszinti épületeknél, vagy a legfelső emeleten alkalmazható, s ahhoz oly kivételes esetekben nyúlhatunk, midőn az oldali világosságot talán közel fekvő épületek elveszik; megszokottabb az oldali világítás, melynek iránya olyan legyen, hogy kizárólag a tanuló bal oldala felől essék be; a jobb oldalon rendszeren folyosó lesz, onnan tehát ez okból sem kaphatunk igazi világosságot, mely különben is árnyékvetés által zavarja az írást. Teljesen kárhoztatandó a tanulóval szemben vagy háta mögött fekvő ablak; előbbi a tanulót, utóbbi a tanítót kápráztatja. Itt tehát semmiféle ablakot sem szabad megengedni, s ha az épület külszine kedvéért kerülni akarjuk a hosszú pusztá falakat, készítettünk vakablakokat. Némelykor mégis készítenek ablakokat avval vigasztalódván, hogy majd befüggönyözik; de a függöny, tapasztalat szerint épen iskolákban, csakhamar elromlik, fennakad s akkor heteken át a vakító ablakba néznek.

A természetes világosság kellő fokának biztosítására szükséges, hogy az egyenes (direct) legyen, azaz a szabad ég felől jöjjön; s e végből az ablakokkal szemközt háznak nem szabad közelebb állnia, mint ház magassága a földtől az ereszig. A közvetett (indirect) világosság, mely más helyiségből jön, teljesen kerülendő. A természetes világosság fokát úgy mérjük, hogy az ablakok összes területének nagyságát viszonyítjuk a világítandó helyiség padlóterületéhez, s ez a viszony olyan legyen, hogy az ablakterület a padlóéna legalább $\frac{1}{5}$ -ét tegye, midőn azonban csakis az üvegterületet szabad számítanunk, a rámat, keresztet nem; de vannak oly iskolák, hol az arány 1:2,2-hez. Úgy is számítanak, hogy az ablakterület az ablakos fal $\frac{1}{3}$ -át tegye. Oly normál-teremben, minőnek a méreteit fentebb adtuk, e szerint az arány olyan volna, mint $\frac{4}{5}$: 70 = 15:70-hez vagyis 1:4,7-hez, a mi elegendő. Nem tanácsos azonban a világosság fokát oly alakban fejezni ki, hogy 1—1 tanulóra mekkora ablakterület jusson; így pl. a mi törvényünk (1868: XXXVIII. t. cz. 27. §.) értelmében minden tanulóra átlag 1 m² padlóterület esik, ennek $\frac{1}{5}$ -e pedig 2000 cm² ablakterület; nem ajánlható ez a számítás azért, mert a tanulók száma változik, s mert nem a tanulót világítjuk meg, hanem a területet, a helyet, melyen a tanuló ül.

Az összes világító területet lehetőleg egyenletesen kell elosztani a tanuló balja felőli oldalon. Ezt úgy érjük el, ha négy ablakot készítünk, midőn a sarok pillér elül 1,5 m., hátul 1,0 m., az ablakmélyedések mindegyike bent 1,5 m., végül az ablak közti pillérek mindegyike kívül 1,2 m. széles és befelé úgy

le van tompítva, hogy itt csak 0.8 m. széles. Magaság szerint az ablak fölötti falrész 0.4 m., maga az ablak 3.2 m. magas és fönt egyenes, nem boltozott, mert ez világosságot vesz el, végül a támfal 0.9 m. magas és befelé lejtős. A francziák középen egyesítik az egész ablakterületet és azt minél magasabban helyezik el, hogy a világosság inkább felülről érkezék, midőn kevesebb az árnyék. Az ablakokat nyers vászonból készült, felhúzható és lebocsátható függönyökkel kell ellátni, és — ezeket jó karban kell tartani.

Népiskolákban lehet a tanítást úgy rendezni be, hogy az a nap világos óráira essék, s ezen időben is a legelősebb látást igénylő foglalkozást a legvilágosabb időre kell beosztani. Ha mindazonáltal mesterséges világítás hoz kellene nyúlnunk, annak kielégítő foka és helyes eloszlása mellett, az annak színében és az az által okozott levegő-romlásban rejülő ártalmak elhárításáról is kell gondoskodni.

A mesterséges világosság előidézésére használt anyagok közül legelősebb ugyan a villanyos világítás izzó lámpákkal, és a hől ez van, azt természetesen az iskolákba is törekedünk bevinni; addig is azonban gyakorlati fontossága csak a petroleumnak és a légszesznek van.

Fokát a mesterséges világításnak normál gyertyával mérjük. Így pl. egy nagy petroleum lámpának 8—10, egy légszesz lepkelángnak 12 és egy üveghengeres Argand-légszesz lámpának 16 normál gyertya fényereje van. Kielégítő lesz a világítás, ha az összes lámpák fényerejét összeadva és a padló-területhez viszonyítva, utóbbinak minden négyszög méterére (vagyis minden tanulóra) 3 gyertyányi fény jut. A lámpák 1.5 m. magasan a tanulók feje fölött függenek, homályos vetítő ernyőkkel és alul tányérokka legyenek ellátva, s általában lehetőleg egyenletesen osztassanak el az egész teremre, úgy azonban, hogy a tanulók bal oldala felől elhelyezett lámpasor túlnyomóvá tegye a bal oldali világosságot, mi által a mesterséges világítás hasonlóbb lesz a nappali természeteshez.

A mesterséges világosság színe eltér a nap fénytől, több benne a sárga és vörös sugar; legközelebb áll hozzá a jó olajlámpa fénye. Ez okból különösen a légszesz lángok kékes üveghengerrel veendő körül. Ily üveghenger már csak azért is szükséges, mert a szabad láng nagyon lobog. Leghátrányosabb azonban a mesterséges világításnál a levegő megváltoztatása, annak nagy fokú fölmelegítése és megrontása az elégs terményei; szénsav, vízgőz, esetleg füst, bűzös párlási termények, légszesznel kénessav, szénéleg, cyanvegyületek stb. által. Mindezeket csak egy úton lehet gyökeresen segíteni, t. i. az által, hogy csak teljesen zárt és külön szellőztetett lámpákat alkalmazunk (minők légszesznel pl. a Siemens-féle regeneratív-lámpa, vagy a Wenham-féle lámpa), vagy ha a lámpák fölé az összes elégsi termékeket kivezető tölcseres csöveket alkalmazunk, mint ez pl. az úgynevezett nap-égő csillároknál történik. Ily módon nemcsak hogy nem terheljük a szellőztetést, — mely úgy is, mint látni fogjuk, az emberokozta légromlást sem képes teljesen ellensúlyozni — sőt ellenkezőleg a lámpák elégsi melegét még szellőztető léghuzam előidézésére is értékesíthetjük.

(Folyt. és vége köv.)

„Az írva-olvasás előgyakorlatai“ kérdéseihöz.

(Folyt. és vége.)

De mit veszek észre! A nélkül írjuk az „i“-t, hogy tudnók hangját kimondani. Lerajzolni az oroszánt, melyet soha még képben sem láttál; leírni egy eseményt, melyről nem hallottál, nemde képtelenség? barátom. Ha te önálló egészet akarsz tanítványaidnak adni, mikép magyarázod meg az „i“-t, ha hangját a szavakból s ezeket a beszédből ki nem választod s azokba ismét be nem olvaszod? Úgy gondolom, hogy a fül és száj s mindenek felett az értelem fejlesztésére a tulajdonképeni írva-olvasás megkezdése előtt mondatokból a szavakat s belőlük a tagokat, ezekből meg a hangokat ki kell választani s ez által szemléltetni a beszédet. Begyakorlandó főleg a hangok összeolvasása (sebes összemondása). Ez által képsé tesszük a gyermeket arra, hogy a felismert betűk összemondásán nem gondolkozik; azok az ő szájában mintegy összeolvadnak, — folyékonyan olvas. És így épen azt érzük el, a minék el nem éréséért ezen előgyakorlatot elvetni akarják — a folyékonyaságot. Ez való, nem csupán állítás. 1884-ben tanszobáink hiánya miatt későn állott be iskolám. Hogy — az érezhető hátramaradást kipótoljam — az előgyakorlatokból kihagytam; túlságosan megrövidítettem. Nevezetesen: nem bontottam a mondatokat szavakra, ezeket tagokra és hangokra, következőleg nem volt begyakorolva a hangok együvé olvasása — az ujjakon való olvasás. Hozzá fogtam a tulajdonképeni írva-olvasáshoz. Haladtam az *n*-ig. Itt megállottam, mert kénytelen voltam. Tanítványaim látták, ismerték az *i* és *n* betűt, s mégis, mikor olvastattam: *in*, vagy eltalálták vagy így olvasták *ni*. Így volt az *úr* egyszer *rú*, *iv* = *vi*, de már *vinni* sehogy se ment. Fordultam a mult években követett felbontás — ujjakon való olvasás — rendszeréhez s az kíségettem. Igaz, hogy ha számba veszem a már eltöltött időt, ismét oda három hét; de a nélkülözhetetlen minden áron meg kell szerezni. S mik azok a nélkülözhetetlenek? Szerintem ezek:

A szem és kéz gyakorlására: Egy alólról fölmenő jobbra dült (/) vékony vonal, melyen begyakorlandó, fölfelé a vonal vékony és jobbra dül. Ezután egy fölülről balra lejövő (\ ) vastag vonal a lefelé jövő vonalak vastagságának és irányának a megszoktatására. Ezt követi a kettőnek összetétele (1) összolvasztásuk megismerésére. Most jön a felül meggörbitett (∩) s az alól meggörbitett (∪) vonal, az előbbi is, az utóbbi is kiegészítve (∩∪) a felül és alól való kerekítés elsajátítására, ügyelve szépségökre és nagyságukra. A továbbiak ezek összetétele: u, w, n, m, s végül a balra való kerekítés elsajátítására (e). Összesen 14 alak, mindenik két vonal közé írva vezényszó mellett (fel, le, jobbra kereken, balra kereken, vég).

A száj és fül, tehát az olvasás gyakorlására: mondat-mondás, a mondatok szavakra (üteny), szótagokra (taps) és hangokra (ujj) bontása s viszont ezek összerakása a 32 különböző hang felfogni tudása és szavakká alkotásának begyakorlása végett.

Tehát 14 alak és 32 hang = 46 fogalom szerzése az, mit Szentgyörgyi előlegezni vonakodik ott, hol egy osztályt tanít. Én ezek tanítását négy korosztályú iskolában átlag három hétre teszem. Minden száj és fül gyakorlat után egy kis szem- és kézgyakorlatot adok; a kétféle előgyakorlattal egyszerre haladok s

mondhatom, hogy fentebbi alakjaim ép oly kedves magánfoglalkozásául szolgálnak kezdőimnek, mint negyedik osztályosaimnak az összetett mondatalkotás. Gyuri, ha ujjairól kiolvasta: én tanuló, örömeben tapsol; s ha ezt otthon produkálja: „oh te kis majom,“ „te ezer mester“ czimeket kap. Én hiszem, hogy a gyermek ily készütséggel sokkal szivesebben tanulja majd az egyes betűket, mert tudja: mire valók azok? A czél előtte áll. S nem lelkesültebb-e az előre látott czélért vívott harcz?

Nem viszem követelésemet addig, hogy minden szót felbontsunk; azt sem teszem elkerülhetlen kötelességgé — bár a hangok összemondásának begyakorlására igen jó mód — hogy az *i* és *a* hangsorok megalakíttassanak. A kit a rendszeresség aggaszt s korlátok közé szorítás bajaival kinez, hagyja el; de hogy tanítványait a hangok felfogására, tiszta kiejtésére, jegyeiknek leírása előtt minden tanító képessé tegye — buzdítom. Ily eljárással képes lesz a gyermek szótagonként olvasni, s a mely tanuló ezt megszokta, annak a leghosszabb szó sem hosszú, tagonként látván és olvasván ki. Erre képesít a Gyertyánffy előgyakorlatokban megmutatott eljárás, míg a vele szembe állított Szentgyörgyié, ezt kizárja s magát a methodus születését előidéző okot — a folyékony olvasásra való képesítést teszi kétségesse.

Legyen tehát úgy, mikép ő mondja: „Mihelyt a tanuló a hallásban és közgyakorlatokban a szükséges elemek birtokába jut, alakíttassunk vele ezen elemekből egy egészet: betűt“. Hogy hol van e mihelyt határa, épen ebben áll a nézet különbség. Ő ide, mások meg amoda tévé a határkövet.

Szentgyörgyi módja szerint a betűk részletenkint lesznek megalakítandók. A részeket tárgyakkal szemlétetvén, a betűket mintegy rajzoltatja. E téves! A rajz zabszem nagyságú vonalokból, az irás egyszerre kihúzott számokból áll. A mód mellett elvész a betű szép hajlékonysága, finom árnyalata. A magyar szép irás egyik alkotó eleme, a folyékonyág — oda. De menjünk tovább. Az így alakított betűt, mikép fogja vezényszóra irni? Az egyes részeknél a hozzá hasonló tárgy nevét vagy mit mond? Talán csak nem lesz vezényszó nélküli iratásunk? De igen. Szentgyörgyi a vezényszót merőben elveti. Már pedig, ha a vezényszót kiküszöböljük, kirekesztjük az együtt-iratás legfőbb módját, eldobunk egy jó módot a lassú irás megszokásának a kizárására; kizárjuk a lehetőségét annak, mikép tanítványainkat lehetőleg egyenlő sebessen írókká tegyük, a félénkeket önkénytelenül ragadván, a sietőket meg egész hatalommal korlátozhatván általa. A mi a helyes beszéd elsajátítására a népiskolában a karban beszéltetés: az a vezényszó az irásnál. Elhagyni a népiskolai tanításnál e kettőt annyi, mint feladni a helyes beszéd és szépírás megtanításának két legbiztosabb kiviteli módját.

Szentgyörgyi egy paedagogiailag nagyon helyes s népiskoláinkban biztos sikert mutató, időt igénylő eljárás helyett egy új, többé-kevésbé hibás methodust ajánl; fő argumentuma: az ő módja kevesebb időt igényel.

Mellőzzük most az új módszer oktatástani hibáit, vegyük azt csakis az idő szempontjából megfigyelés alá s összehasonlítván az általunk védett és követett eljárással, e tekintetben is mondjunk ítéletet. Az idő drága. Hátha az ajánlott módszer e téren sok előnyt nyújtana s a megnyert idő Szentgyörgyi utánzására csábítna.

A mi előgyakorlatunknak több korosztályú népis-

kolában átlag öt hét kell. Szentgyörgyi is előlegez az ő ajánlott módja mellett két hetet; a különbség három hét, a mi több korosztályú iskolában heti 6, tehát 18 órát tesz fél és negyed órákra beosztva. Midőn ő az *i* betűt ismerteti, írási előgyakorlatul a mankós pálczát szemlélteti, lerajzoltatja: a betű megalakítása után a kis malacz hangját felidézi, után mondatja, tisztázza s a betű hangját megismerteti. Ékeket csinál, hasonlóan tesz az *r* és *b* betűkkel, melyeknek előgyakorlatai a bemutatásból itélve egy-egy fél órára tehetők. A betűk mindenikének 32 fél órasi előgyakorlata 16 órát foglal el az évi időből, melyet az elítelt módszerhez megkivántató idővel szembeállítva, két órasi különbség valóban lesz. E két óráért mikép tegyék a több osztályú iskolák tanítói a lehetetlent lehetővé? Nálunk ugyanis irva-olvasásra legtöbbször fél vagy negyed óra esik egyszerre, abból pedig fél óranyi előgyakorlat ki nem telik. Továbbá én e kevés időért nem ismertetném a betűk hangját az állatok hangjával. Mennyi pajkosságra adna ez alkalmat! „Hergetik“ ők így is eleget a kutyákat, ne tereljük figyelmüket még jobban e térre. Avagy nem akadna-e köztök olyan, a ki csakugyan ismételtlen próbálná a kutya hergetést. De megítéljük azt! Idő kellene lözzá s félek, hogy a fölmerülő óvintézkedésekkel az a kevés óra különbség is elvész, s az új módszer javára semmit sem irhatunk; már pedig a serpenyő a tulsó oldalon nyomósabb okok alatt jóval alább áll, mutatván: melyik a jobb.

Bár én is kimondhatnám az irva-olvasás előgyakorlatai külön tanítása mellett: „E módszer előnyei annyira szembeötlők, hogy felesleges lenne tovább indokolnom,“ még sem ítélem el a vele szembe állított új methodust teljesen. A sikert nem vonom meg tőle. És hogy a Szentgyörgyi kezében kitűnő eredményű is lehet, megengedem. „A kik különös szenvedélylyel viseltek a tárgy iránt, melyre tanítani akarnak, hihetetlen beosztó képességgel is bírnak, rendelkeznek a megindítás, felvillanyozás és lángra lobbantás minden kigondolható eszközével. Eredetiségök mélyen vésik be tanításukat a lélekbe“, mondja Legouye francia író. Ha Szentgyörgyit e tulajdonok képessé teszik a módszerével való boldogulásra, személyét és nem az eljárást tartom figyelemre méltónak. De a kik közép tehetséggel, jó akarattal s egyszerűséggel lépnek e pályára s munkálnak rajta: jobb ha az általános paedagogiai elvek szolgálatában álló módszert követik.

Józsa Dániel.

I R O D A L O M.

Előfizetési felhívás „Dalár-zsebkönyv négyszólamú férfi- és vegyes karok anthologiai gyűjteménye“ czimű zeneműre.

Van szerencsém a magyar dal és zene barátait tisztelettel értesíteni, hogy a hazai s külföldi férfi-négyes és vegyeskar-irodalom legkiválóbb termékeiből egy anthológiát rendeztem sajtó alá, mely fentebbi czim alatt folyó évi június hó közepén fog megjelenni.

Az utóbbi másfél évtized óta a dalárügy hazánkban, részint az országos dalárversenyek hatása alatt, részint a hova-tovább mindinkább tökéletesbbülő főiskolai s tanítóképezdei rendszeres műénekoktatás következtében oly elismerésre méltó lendületet nyert, mely a legfokozottabb műigényeket is joggal kielégítheti. Mai napság már nemcsak a dalegyletek és zenedei énekka-

rok, de a közép és felsőbb tanintézetek (theologiai akadémiai) énekkarai is oly művészi színvonalon állanak, — s kell is állaniok, — hogy az egyes tagok minden nehézség nélkül képesek a vezérkönyvből való éneklésre. Másfelől mindazok, kik énekkarok vezetésével foglalkoznak, többé-kevésbé kénytelenek tapasztalni, mennyi időt és költséget igényel az énekdaraboknak — legtöbbszörre mégis csak hibás — másoltatása, nem is említve azt, hogy a zeneművek többszörözése a törvény által szigorúan tiltva van. (Lásd az 1884. XVI. t. cz. 45. §.) Ehhez járul még azon körülmény, hogy a zeneművek szerfölött magas áránál fogva egyesek ritkán vannak oly helyzetben, hogy a zeneirodalom terén koronként fölmerülő jelenségek felől behatódott tudomást szerezhetnének s közvetlen megismerés útján választ-hatnák ki a napi termelés kétes értékű produktumai s a halom számra importált idegen elmetermékek közül a valódi becsesel bírót.

Ezen körülmények voltak azok, melyek megérlették bennem az elhatározást „Dalár-zsebkönyv“ emnek a zene-közönség elé bocsátására.

A mi már közelebről illeti gyűjteményemet, arra nézve legyen szabad megjegyezmem, hogy

a „Dalár-zsebkönyv“ összeállításánál nem hagyhattam figyelmen kívül azt, hogy újabban, főképp az élénkebb társadalmi életű vidéki városokban (nem ritkán falu helyen is) u. n. műkedvelő vegyes énekkarok is alakultak, gymnasiumokban pedig, már a rendelkezés alatt álló hanganyagnál fogva is a legtöbb helyen gyermek- és férfi hangokból álló vegyes karok szervezésére vagyunk utálva. Minél fogva nem szorítkozhattam kizárólag a férfi négyesekre, hanem, — a városi, egyházi és főiskolai vegyes karok érdekeit is szem előtt tartva, — gyűjteményemet két részre osztottam, u. n.

I. rész. Karénekek, négy szólamú férfi karra.

(Tenore I., II., Basso I., II.)

II. rész. Karénekek, négy szólamú vegyes karra.

(Soprano, Alto, Tenore, Basso.)

Tekintve az egyes műdarabok tartalmát és irányzatát, mindkét résznek a következő beosztása van: 1. Egyházi karénekek (hymnuszok, motettek, oratorium, Requiem- és miserészetek). 2. Gyászdalok. 3. Hazafias tartalmúak. 4. Bördalok s szerelmiek. 5. Dalra! (a dal és zene dicsőítését tartalmazók). 6. Vegyes tartalmúak. 7. Népdal-egyveleg.

S most álljon itt névsora azon elismert zenei tekintélyeknek, kiknek válogatott műveit a „Dalár-zsebkönyv“ tartalmazandja, megjegyezvén, hogy alábbi zeneszerzőknek nemcsak már elterjedt s általánosan kedvelt négyeseit vettem fel, hanem alig néhány kivételével egészen új eredeti szerzeményekkel is gazdagították kiadványomat, jelesül:

Ábrányi Kornél, Bartalus István, Egressy Béni, Erkel Ferencz, Gadl Ferencz, Goll János, Huber Károly, Kapi Gy., Liszt Ferencz, Mértly N., Mihályi Károly, Sz. Nagy József, Id. Sz. Nagg Károly, Ifj. Sz. Nagy Károly, Oláh Károly, Szentirmay Elemér, Taritzky Ferencz, Wusching K. Pál, Zimay László, Zsasskovszky Endre stb. — Ezek mellett a világ-zeneirodalom gazdagon képviselve lesz a következő kitűnőségek által: *Beethoven, Mozart, Haendel, Cherubini* öröksépségű egyházi szerzeményeikkel, továbbá *Mendelssohn-Bartholdy*

Felix, Weber K. M., Schubert Ferencz, Abt, Kreutzer, Lachner, Marschner, Ottó, Becker, Lindpainter, Storch stb.

E rövid vázlat is eléggé mutatja, hogy művem szűk keretben felöleli az egyetemes vokál-zeneirodalmat, általa egyaránt méltatva lesz a modern és klasszikai irány s benne bármely énekegylet gazdag tárházát fogja birni a nyilvános dalestélyek-, egyházi és hazafias ünnepélyek- s minden előfordulható alkalomra szükséges szebbnél szebb énekdaraboknak.

A „Dalár-zsebkönyv“ nyolczadrét alakú zsebkiadásban, 12—15 ivnyi terjedelemben s a legcsinosabb kiállításban fog megjelenni *Eberle és társa bécsi* műintézetében. — Miután pedig könyvem részben tanodai használatra lesz szánva, árát — nagy terjedelme s izléses kiállítása mellett is — oly olcsóra szabtam, hogy azt a szegényebb sorsú tanuló ifjak is megszerezhessék.

Előfizetési ára 2 frt. Bolti ára magasabb lesz.

Előjegyzéseket is elfogadok, mely esetben a művet, megjelenése után, utánvét mellett fogják venni t. megrendelőim.

Az előfizetési pénzek postautalványnyal küldendők bezárólag folyó évi május 15-ig alólirt szerkesztőhöz.

Gyűjtőknek 6 előfizető után tiszteletpéldányt, dalegyletek- s azon tanintézeteknek, hol művem az összhangzatos ének-tanításhoz nagyobb mennyiségben rendelik meg, tetemes árleengedést nyujtok.

Ezek után magamat és vállalatomat a tekintetes iskolai igazgatóságok, városi és egyházi dalegyletek s mélyen tisztelt kartársaim őszinte jóindulatába ajánlván s szíves pártfogásért esedező vagyok *Nagy-Enyed, 1887. márczius hava hazafias tisztelettel:*

Varga József,

bethlenfőiskolai s tanítóképződei ének és zenetanár.

Az „Eredeti Magyar Daltár“ 2-ik füzeté Hoós János dévai állami tanítóképző-intézeti zene tanár szerkesztése mellett 8 oldalon a következő 7 eredeti népdal tartalommal jelent meg: „De szomorú a tilinkó hangja, Serly Lajostól. E dal Serly Lajosnak 1871-ben Pozsonyban irt legelső dalszerzeménye. Ne sirj, ne sirj (Mukits Leona ő nagyságának ajánlván) Gaál Ferencz szabadkai zenedei igazgatótól. „Kis-Kunságban, Nagy-Kunságban“... Taritzky Ferencztől. „Szomszédunkban bokor rózsa nyílik“, Varga Józseftől. „Ha én király volnék“ (múdal) Szöllősy Attilától. „Csendes a tó, habja nincsen“ (múdal) ifj. Donáth Lajostól. „Erre gyere rózsám“ (Korbuly József apa szerelme című népsziműből) Lányi Ernőtől. Az „Eredeti Magyar Daltár“ egyetlen magyar zenei folyóirat, mely a népdalok ápolása mellett tért nyit a magyar múdalok fejlesztésének is, mely zeneirodalmunknak eddig mostoha gyermeke volt. Ha a két első füzetet végig lapozzuk, úgy találjuk, hogy programjának híven megfelelt s jeles tehetségű munkatársai után itélve a jövőre is meg fog felelni. Ily körülmények között az „Eredeti magyar daltár“ célja nem lehet egyéb, mint a nevesebb írók költeményeire zenei tekintélyek által írott nép és múdalokat nyújtani a zenekedvelő közönségnek s egyuttal a már mindinkább elharapódzó, izlés rontó utcai nótákat háttérbe szorítani. Végül megemlítjük, hogy a folyóirat életrevalósága és házagpótló volta mellett tanuskodik

az a körülmény is, hogy Ő csász. kir. Fensége Mária Dorottya Főhercegnő abban a magas kitüntetésben részesíté a folyóiratot, hogy előfizetői sorába lépni kegyeskedett. Előfizetési ára: Egész évre 4 frt. Fél évre 2 frt. Negyed évre 1 frt. Egyes szám ára 60 kr. Előfizethetni az „Eredeti Magyar Daltár“ szerkesztőségénél D é v á n (Hunyad m.)

EGYESÜLETI ÉLET.

Érdem és elismerés.

Ritka szép és lélekemelő ünnepély folyt le mult hó 27-én Maros-Vásárhelyt a magyeház nagytermében. Ez ünnepélyt a maros-tordamegyei tanító-testület rendezte abból az alkalomból, hogy Nagy Antal maros-vásárhelyi ev. ref. tanítót, mint a nevezett tantestület tiszteletbeli tagját, 53 évi tanítói munkásságának elismeréséül Ő Felsége arany érdemkeresztrel tüntette ki.

Az ünnepély iránt az érdeklődés igen nagy volt. A magyeház gyülestermét városunk intelligentiája, polgársága zsúfolásig megtöltötte; a közönség nagy része sietett a kitüntetettnek, mint volt tanítójának, az öröm-ünnepélyén részt venni.

Az ünnepélyt a tanítótestület érdemes elnöke, Lakatos Sámuel, alkalmi beszéddel megnyitván, indítványára egy három tagú bizottság hívta meg és vezette be a terembe a mellék kir. tanfelügyelőségi íródából az ünnepelt férfit. Mélyen megható jelenet volt, midőn az érdemekben megöszült veterán a gyülesterembe belépett; a diszes női és férfi közönség ajkáról meg-megújuló harsány éljenzés hangzott fel, a mely főleg akkor ismétlődött hathatósan, a midőn a megye főispánja, br. Bánffy Zoltán ömlesztősága sokat jelentő, meleg szavak kíséretében feltűzte a kiérdemelt arany keresztet a tanítói szép, de nehéz pályán 53 évig lelkiismeretesen működött tanító mellére. Az ünnepelt élet- és jellemrajzából Nemes Ödön polgári iskolai tanár mutatott be egy néhány főbb vonást nagy gondal kidolgozott, itt-ott megragadóan szép hasonlatokban gazdag beszédében.

Ez utóbbit megelőzőleg Deák Lajos, maros-tordamegyei érdemes kir. tanfelügyelőnek emelkedett szellemű beszéde kötötte le a diszes hallgatóság és az ünnepelt figyelmét, ki magvas szavakkal ecsetelte a tanítói pálya nagy jelentőségét s míg ezt körvonalozta, rámutatott arra az ősz főnőfűra, kinek minden tette kövételre méltó úgy a tanügyi mezején, mint a közpályán és a családban; a mely meggyőződés hangján elmondott meleg szavaival lelkesedést igyekezett önteni a még fiatal tanítóba, kívánva, hogy az érdemekben megöszült munkás élete szolgáljon buzdításul, hogy egykoron ily magas kitüntetésre lehessenek érdemesek.

Majd a 80 éves veterán emelkedett fel helyéről meleg és hálás köszönetet mondván ezért a nem várt és nem remélt magas kitüntetésért úgy Ő Felségének, mint egyeseknek és testületeknek. Az aggastyán szivből szóló, meleg hangon mondott szavai könnyeket fakasztottak a közönség szemeiből.

Nem volt érző sziv, a melyre ne hatottak volna szerény, öntudatos és nagyon sok mindenre kiterjedő szavai. Igen jól jegyzé meg, hogy a kitüntetésben pályáján 53 évig fáradhatatlanul s lelkiismeretesen működött tanügyi harczost látja megjutalmazva, buzdításul fiatalabb pályatársainak. A kitüntetettnek „atyai“ szavait zajos éljenzés követte.

Ezután következtek az üdvözetek egyesek és testületek részéről. Legelső volt a kolozsmegyei tanító-testület elnöksége által az ünnepély folyama alatt távirati úton meleg szavakban tolmácsolt üdvözlés. Fogadja nevezett tantestület az ünnepelt és tantestületünk részéről is szives és nagyrabecsült megemlékezéséért e helyen is leghálásabb elismerésünket.

Szekeres Elek m.-vásárhelyi tanító, mint hazamosabb ideig volt tanító társát, Dobai Albert ügyvéd pedig mint volt tanítványa üdvözölte. Jenei Mihály magyarósi tanító a „nyárad menti fiókkör“, és Tályai György m.-szt.-királyi tanító a „mezősegi fiókkör“ nevében fejezték ki ősz kollegájuknak üdvözlésüket.

Az ünnepélyt a polgári iskola énekkara nyitotta meg és zárta be a „Hymnus“ és „Szózat“ valóban meglepő és dicséretet érdemlő eléneklésével. Végül annak az indítványnak az elfogadása után, hogy a lefolyt ünnepély minden mozzanata egy füzetben adassék ki, elnök újjólag és ismételten hálás köszönetet mondott a n. é. közönségnek az ünnepélyen ily szép számmal való megjelenésért.

Az ünnepélyt közébed követte, melyen az ünnepelt ősz férfiú rokonai, barátai és volt tanítványai közül számosan vettek részt; az ebéd alatt a pohárköszöntők hosszú sora közt igen kedélyesen töltöttünk egy pár órát.

M.-Vásárhelyt, 1887. április 4-én.

Gönczy János.

Felhívás Magyarországi tanító-egyesületeihez.

Igen tisztelt testvér egyesület!

Gönczy Pál vall. és közokt. ministeri tanácsos úr a folyó évben fogja hivatalos működésének 50 éves évfordulóját megünnepelni. Nem czélunk, hogy ezen alkalommal felsoroljuk azon áldásdús tevékenységet, melyet ő méltósága a népoktatás-ügy érdekében kifejtett; ezek nevelés-történelmünk lapjaira letörölhetetlen betűkkel lesznek bevéve. Egy pillantás két év tized alatt való haladásunkra, s minden lépten-nyomon Gönczy Pál nevével találkozunk. A pályafutása kezdetétől folyton tanító s a tanítóság helyzetét mindenha szívében viselő férfi munkája eredményére meglepéssel tekinthet, mert a tanügyi terén annyit fáradozott, mint kortársai közül kevesen s oly eredményeket ért el munkája által, melyet régebben reményelni sem mertek volna.

Hálátlanság volna, ha ezen alkalommal hazánk első tanítójáról meg nem emlékeznénk s nevét az általa annyira pártfogolt „Országos Tanítói Árvaház“-ban meg nem örökítenők. Fogjunk kezét s „együtt erővel“ mutassuk meg, hogy a magyarországi tanítóegyletek közt nem dül visszavonás s hol hálájuk csekély részének lerovása mellett árváik ügyét is előmozdithatják: filléreikből is készek a szent ügy oltárára áldozatot tenni.

Felkérjük ennél fogva az igen tisztelt testvér egyesületet, hozza meg ez alkalommal saját pénztárából egy, az országos tanítói árvaházban létesítendő „Gönczy-alapítvány“-ra áldozatot s e célra tagjai s a tanügyi barátok körében is gyűjtést indítani sziveskedjék.

A begyűlt összegek Rohn József árvaházi pénztárnok urhoz (lakik: Budapest I. ker. Krisztinaváros. Győri út. Állami tanító-képezde.) f. évi július hó 1-ig

küldendők. Az adományok a „Néptanítók Lapja“-ban nyugtáztatnak.

Csurgó, 1887. évi márczius hó 15-én.

A „Somogy megyei tanító-egylet“ választmánya határozatából:

Pethes János,
egyl. főjegyző.

Adorján Miklós,
egyl. elnök.

VEGYESEK

— **Meghívás.** A kolozsmegyei tanító-testület gyalui köre ez évi második rendes gyűlését folyó hó 23-án tartja Gyaluban az állami iskola helyiségében, mely gyűlésre a kör iránt érdeklődőket, a nevelésügy barátait és a kör tagjait tisztelettel meghívja, Gyalu, 1887. április 9-én Bocz István, köri elnök.

— **Meghívó.** A kolozsmegyei tanítótestület bánffy-hunyadi köre f. évi II-ik rendes gyűlését e hó (április) 30-án tartja meg B.-Hnyadon az állami iskolák helyiségében, melyre a kör tagjait, valamint a tanügy iránt érdeklődőket ezennel tisztelettel meghívjuk. A gyűlés programja: 1. Nyilvános tanítás: „A földrajz tanításáról, rajzoltatási módszer rerint.“ Tanító: Kovács Dániel. 2. Elnöki megnyitó beszéd, felolvassa: Czuczsa János, köri elnök. 3. A mult gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése. 4. A körhöz érkezett iratok felolvasása és elintézése. 5. Tagok számbavétele és igazolása. 6. A vallás és közoktatási m. kir. miniszterium által a II-ik egyetemes tantesületi gyűlésen javasolt tételék fölött hozott „határozatoknak“ a mult gyűlésen félbehagyott folytatolagos tárgyalása, azaz ismertetése. Előadó: Koleszár Lajos. 7. Felolvasást tart Kádár Ferencz a tételről: „Mit vár a jövő a népiskolától.“ 8. Vitatétételeket tárgyal Bács György. 9. Indítványok s egyéb kebli ügyek. Keit M.-Valkón; 1887. április 6-án. Kolcza János köri jegyző.

— **Néhai Várady Károly tanfelügyelő emlékének megörökítésére** adakoztak: (3-ik közlemény) Bányai Lajosné sz. Pákay Róza (Mákó) 5 frt. Zmeskáll Mihály árvamegyei tanfelügyelő (Alsó-Knbin) 1 frt. Állami iskolák tanári testülete (A.-Kubin) 1 frt 66 kr. Ifj. Vikol Gergely 50 kr. Weinrich J. 1 frt. Szeszák Eerenczné 30 kr. Csernyánszki Lajos 1 frt. Benel János 30 kr. Weismarh József 1 frt. Ilkovits Sámuel gyűjtése 6 frt 86 kr. Összesen 18 frt 62 kr. A begyűlt összeg eddig: 78 frt. 62 kr. Fogadják a nemes szívű adakozók a bizottság hálás köszönetét. Kolozsvárt, 1887. április 8-án. Elek Gyula b. pénztárnok.

— **Vizsgálatok a helybeli javító-intézetben.** Elzölt mintegy fél évvel minden ünnepélyesség nélkül, a legnagyobb csendben kezdette meg működését városunk új javítóintézete, mely arra van hivatva, hogy a tanítás és nevelés talán legnehezebb, de éppen ezért legszebb és legnemesebb célját: az erkölcsileg romlott ifjakat megjavítani s a társadalom hasznavehető tagjává tenni — megvalósítsa. E nevelési cél eszközei korántsem a súlyosabbnál súlyosabb büntetések alkalmazása, mint sokan alaptalanul és tévesen gondolják, hanem a gondos felügyelet és a folytonos

foglalkozás reggeltől estig. A munka úgy van felosztva, hogy a tanulók a nap folyamán más meg más teendőt teljesítenek. Tanulnak elméleti tárgyakat, egyes iparágakat, gazdaságot és kertészetet. Az iparágak elsajátítására eddig 2 tanműhely van berendezve, egy a faiparra (faragászat, esztergályosság és asztalesság), a másik a ruházati iparra (szabóság és cipészesség). Elméleti oktatásban inkább a téli időszakban részesülnek, nyáron pedig többnyire a gazdasági és kertészeti ismeretek elsajátításával foglalkoznak. Ebben találjuk a magyarázatát annak a körülménynek, hogy folyó hó 6-án tartották meg az intézetben az elméleti tárgyakból az első vizsgát szakértők és az intézeti összes személyzet részvétele mellett. Jelen volt a vizsgálaton a kir. tanfelügyelő úr is. A tanulók, kiknek az összes száma eddig 29, öt osztályba vannak beosztva. Az osztályok a következők I—IV. elemi és I. polgári iskolai osztály. A tárgyak az egyes osztályokban ugyanazok, a melyeket a miniszteri tantörv a megfelelő elemi és polgári iskolai osztályok számára megszab. A vizsgálaton valóban elismerésre méltó eredményt mutattak fel a tanulók. A szóbeli feleletek szabatosága és készsége kétségtelen bizonyítást tett arról, hogy a tanulók az elvégzett tananyagot teljesen elsajátították. A közszemlére kitett, nagy gondal és csinosan készített rajzok és írásbeli dolgozatok szintén szép eredményről tanuskodtak. Ezen eredmény elérésében kiváló érdeme van az intézet eddig egyetlen, derék tanítójának (mint az intézetben nevezik családfőnek), Staudner Gyulának, a ki egymaga tanította az összes osztályokat.

A katonai gyakorlatokban egy pár napi oktatás után is kellő jártasságot és ügyességet tanúsítottak a tanulók.

Van minden tanulónak egy kis könyve, a melybe hontenként pontosan bejegyzik a tanulási előmenetelt, erkölcsi magaviseletet és szorgalmat. E kis könyvek tanúsága szerint olyan fegyelmi vétség, a mely komolyabb büntetést vont maga után, ritkán fordult elő.

Hogy a tanulók munkaszorgalmát fokozzák, havonként jutalomdíjakat osztanak ki; egy díj 50 kr—2 frtig tetjed. A jutalomdíjak $\frac{1}{3}$ -át a tanuló az igazgató beleegyezésével saját céljaira használhatja fel, $\frac{1}{3}$ -át engedélylyel szegény szülei segélyezésére fordíthatja, $\frac{1}{3}$ -át pedig a tanuló számára posta-takarékpénztárba helyezik.

Az intézet a külföldi és az aszói hasonnemű intézetek példájára igen ügyesen és czélszerűen van berendezve. Több tanuló együtt úgynevezett családot alkot. Jelenleg két család van. A családok egészen külön helyiségekben vannak elhelyezve, éjjel külön hálószobában, nappal pedig külön dolgozószobában, a mely egyuttal étkező helyiségül is szolgál. Az elméleti tárgyak tanítására külön berendezett tantermek vannak.

De nemcsak az intézet berendezése, hanem az intézetben található meglepő rend, tisztaság és példás fegyelem is elismerést és méltánylást érdemel. Mindez a mellett bizonyít, hogy az új intézet buzgó és derék igazgatója, Lotzkovszky Lajos, nemcsak teljesen tisztában van teendőivel, hanem egész odaadással, fáradságot nem ismerő tetterővel működik nehéz, de szép feladata megvalósításán. Mi ré-

szünkről azt kívánjuk az igazgatónak, hogy buzgóságát és ügyszeretetét az idő és az elébe gördülő nehézségek mindinkább fokozzák, hogy ezután is hiven teljesítse nemes hivatását.

— A kolozsvári iparos tanulók vallásos oktatásának a rendezése ügyében, a melynek kezdeményezéséért a felügyelő bizottságot és a kir. tanfelügyelőséget illeti első sorban az érdem és elismerés, folynak már a tárgyalások a vallás és közoktatási miniszteriummal s a különböző vallásfelekezetek hatóságaival. Figyelembe véve egyfelől azt a körülményt, hogy Kolozsváron mintegy 600 iparos tanuló van; másfelől azt, hogy ezek a tanulók semmiféle vallásos oktatásban sem részesülvén, midőn felnőve családot alkotnak, családjuk kebelében éppen a legfőbbet és legszükségesebbet: a vallásos érzést és gondolkodást hanyagolják el teljesen. Feleslegesnek tartjuk e helyen bizonyítani, hogy ennek a körülménynek a káros következményei a társadalmi életben mily elszomorító módon nyilvánulnak. Éppen ezért felette helyesnek és üdvösnek tartjuk a jelzett oktatás ügyének a fölkarolását és kívánjuk, hogy a kezdeményező hatóságok buzgó és elismerésre méltó törekvése minél előbb megvalósuljon.

— Iskola bezárás járvány miatt. Megyénk területén korábban a magyar-macsikási, újabban pedig a szováthi állami iskolában, az uralkodó himlő járvány miatt, a gondnoksági elnökök saját felelősségükre beszüntették a tanítást ideiglenesen, a megyei közigazgatási bizottság további intézkedésének a megtételéig.

— A magyar szent korona területén a vörös kereszt egyet igazgatóságának védnöksége alatt egy művállalat alakult, a mely az uralkodó ház legmagasabb tagjainak u. m. Király és Királyné Ő Felsőégeik, Rudolf trónörökös és Stephania trónörököséné, Károly Lajos és József főherczeg Ő Felsőégeik arczképét előrusítja a vörös kereszt egyet jávára. E képek, a melyeknek kivitele dícséretére válik a hazai iparnak, nemcsak az üléstermek és irodák, hanem a tanintézetek helyiségeinek a díszítésére is kiválóan alkalmasok. Egy-egy arczkép ára 6 frt., melyhez kereteket is lehet megrendelni 3, 4, 6 frtért. A keretekhez szükséges üvegek 1 frt 50 krba kerülnek. Minden hat előfizetett kép után egyet ingyen adnak. A szállítást a művállalat a maga költségén eszközli. Az előfizetések a művállalathoz (Budapest, II. Lánchil-utca 1. szám) intézendők. E vállalatra, melyet a nm. vallás és közoktatási miniszter úr közelebről kibocsátott magas rendeletében a kir. tanfelügyelőségeknek ajánlott, felhívjuk t. olvasóink becses figyelmét.

Ezzel kapcsolatban megemlítjük, hogy a közös hadügyminiszterium megengedte a császári királyi földrajzi intézetnek, hogy Rudolf trónörökös Ő Felsőége heliographiai úton készült arczképét Magyarország polgári hatóságai és tanintézetei számára is a közös hadsereg részére megállapított kedvezményes áron árulhassa. Egy példány ára az első (disz) kiadásból, japán papíron, és saját kezű névalírással 1 frt.; a második kiadásból sinai papíron, szintén saját kezű névalírással 50 kr. A megrendeléseket egyenesen a nevezett intézethez kell intézni.

— Értesítés. A nagyméltóságú közokt. Miniszter úr ez évi 4,417. sz. a. kiadott rendeletével az Orbók Mór által szerkesztett „Paedagogiai Plutarch“ I-ső kötetét (fűzve 2 frt., diszkötésben 2 frt 80 kr.) az összes hazai népoktatási intézetek könyvtárai számára leendő megszerzésre kegyesen ajánlani méltóztatott. Miután nevezett iskolák a folyó tanévre a könyvtáraik gyarapítására engedélyezett összegeket bizonyára elköltötték már, a fenti munkát készpénzfizetéssel nem szerezhetik be, bár azt egyik-másik már most birni óhajtáná. E nehézségen könnyítendő, kijelentem, hogy hajlandó vagyok a Paed. Plutarch I-ső kötetét már most megküldeni s az áráért ez év november hó 1-ig elvárni. D r o d t l e f f R e z s ő, könyvkiadó Pozsonyban.

— Fővárosi tanítók a közmívelődésért. Hazánk fővárosa közmívelődési ügyének az állam, a közönség, egyesületek és társulatok tetemes áldozatai mellett hatalmas támasza a lelkes és ügybuzgó tanítói kar, a mely úgy anyagilag, mint szellemileg hathatos támogatója minden olyan mozgalomnak, a mely a közművelődés nagyobb mérvű előmozdítására irányul. Fényes bizonyossága ennek az országos iskolaegyesület, melynek kebelében találjuk csaknem teljes számban a fővárosi tanítókat, részint mint alapító, részint mint évdijas tagokat. De a fővárosi tanítóóság míg a legnagyobb odaadással és önfeláldozással fáradozik az ország szívében a nemzeti nevelés magasztos eszméjének minél szilárdabbá tételén, arról sem feledkezik meg, hogy anyagi és szellemi erejével tehetségéhez mérten előmozdítsa hazánk egyes vidékein a közművelődés érdekében megindult törekvéseket és mozgalmakat. Igen szép bizonyítékát szolgáltatotta ennek az a kis társaság, a mely e hó elején egy közös vacsora alkalmával Péterfi Sándor fölhívására elhatározta, hogy a „Budapesti tanítók alapítvány“ czimen nagyobb összeget fog gyűjteni s azt az E. M. K. E.-nek adja. A gyűjtés azonnal meg is indult, és összesen 17 frt. gyűlt be. A begyűlt összeg kezelésére a „Népnevelők Lapja“ szerkesztőségét kérték fel, a mely a megbízatást elvállalván, felszólítást intézett a tanítóósághoz, hogy a nemes célt minél nagyobb sikerre vezetni járuljanak adományaikkal az alap gyarapításához. E valóban szép, nemes tett nem szorul dicséretre.

— Értesítés és kérelem. Az „Ungmezei általános néptanító-egyesület“ f. évi márczius hó 24-én kérvényt intézett a közokt. kormányhoz az 1885. évi XXXII. t. cz. módosítása ügyében, arra kérvén a minisztert, hogy a készülő törvényjavaslatban a néptanítóknak ugyanolyan nyugdíjat adjon, a minőt az 1885. évi XI. t. cz. az állami tanárok és szaktanítóknak biztosított. Kéri egyuttal a hazai összes társjegyesületeket, hogy hasonló tartalmú kérvényeiket felterjeszteni ne késsenek, hogy azok még most, míg a törvényjavaslat az országgyűlés elé nem kerül, a miniszteriumban figyelembe vehetők lehessenek.

TARTALOM: Az iskolaépület egészségtani szempontból. *Rózsahegy Aladár.* — Az írva-olvasás előgyakorlatai kérdéseikhez. *Józsa Dániel.* — Irodalom. — Egyesületi élet. — Vegyesek.